

В цілому, проектний підхід до інституціонального механізму регулювання дозволяє підвищити його ефективність і більш точно визначати орієнтири регіональної економічної політики щодо управління аграрним сектором виходячи з наявного потенціалу та з урахуванням мінливих чинників соціально-економічного середовища.

Література

1. Присяжнюк М. Про необхідність і напрями поглиблення аграрної реформи / М. Присяжнюк, П. Саблук, М. Кропивко // Економіка України. – 2011. – № 6. – С.4-16.
2. Гайдуцький П. І. Аграрна реформа в Україні / П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. О. Луценко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
3. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: Монографія. - К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.
4. Стратегічні напрями розвитку агропромислового комплексу України / За ред. П.Т.Саблука, В.Я.Месель-Веселяка. - К.: ІАЕ, 2002. – 60 с.

Володимир Дудар

Тернопільський національний економічний університет

ОЦІНКА І АНАЛІЗ СТАНУ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Основою соціальної стабільності і забезпечення суверенітету для кожної держави є продовольча безпека. Проблема забезпечення продовольчої безпеки вельми актуальна і для сучасної України, оскільки її вирішення сприятиме підвищенню якості життя та гарантії високих стандартів життєзабезпечення населення.

В Законі України “Про основи національної безпеки України” зазначено, що забезпечення продовольчої безпеки є одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки України в економічній сфері [1]. Виходячи з цього актуальним є формування такої моделі продовольчої безпеки, яка сприятиме забезпеченню країни безпечними та якісними продуктами харчування, стабільності вітчизняного виробництва продуктів харчування, обсяги якого достатні для забезпечення продовольчої незалежності держави.

Серед пріоритетних напрямів забезпечення продовольчої безпеки держави, визначених у новій редакції Стратегії національної безпеки України [2], є розвиток агропродовольчого ринку, створення умов для розкриття потенціалу аграрного сектору для забезпечення потреб населення України у доступному, якісному і безпечному продовольстві, утвердження її ролі як важливого

експортера аграрної продукції; захист внутрішнього ринку від постачання недоброякісних продуктів харчування.

Формування належної продовольчої безпеки населення є одним з основних елементів державної політики в сучасних умовах на будь-якому територіальному рівні. Важливу роль у виборі пріоритетів і контролю за реалізацією продовольчого забезпечення території відіграє система його оцінки.

В Україні оцінка рівня продовольчої безпеки здійснюється відповідно до Методики визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, яка містить сім індикаторів [3]. Вона передбачає оцінювання рівня продовольчої безпеки за наступними індикаторами: добова енергетична цінність раціону харчування людини, забезпечення раціону людини основними видами продуктів, достатність запасів зерна у державних ресурсах, економічна доступність продуктів харчування, диференціація вартості харчування за соціальними групами, ємність внутрішнього ринку окремих продуктів, а також продовольча незалежність за окремими продуктами.

Проведений аналіз основних індикаторів стану продовольчої безпеки в 2014 році показав, що добова енергетична цінність раціону людини становила 2939 ккал, що майже на 15% перевищує граничний критерій (2500 ккал). Характерно, що енергетична цінність добового раціону в основному формується за рахунок продукції рослинного походження, відповідно на рослинну продукцію в структурі раціону припадає 71,1%, а на тваринну – 28,9%, що у 1,6 раза нижче за встановлений пороговий критерій (55%).

У 2014 р. основну частину калорій українці споживали разом із продукцією рослинного походження. Разом з тим, 29,2% середньодобового раціону забезпечувалося за рахунок споживання продукції тваринного походження, що у 1,9 раза нижче за встановлений пороговий критерій (55%).

Для порівняння: в США, які є світовим економічним лідером, середньодобовий душевий раціон харчування становить 3630 ккал, в т.ч. 1307 ккал тваринного походження. За загальною калорійністю раціон пересічного американця перевищує аналогічний показник в Україні на 23,7%, а за споживанням продуктів тваринного походження майже на 2,5 раза. При цьому середня українська сім'я витрачає на продукти харчування до 60% свого бюджету, американська – лише 11%.

Аналіз споживання основних продовольчих продуктів на одну особу за рік свідчить про те, що агропродовольчий ринок України функціонує в умовах низького попиту переважної більшості населення майже на всі продовольчі продукти. Найбільше відставання фактичного споживання від раціонального спостерігалось по молоку і молочних продуктах – на 41,4%, м'ясу і

м'ясопродуктах – на 32,4%, рибі і рибопродуктах – на 44,5%, плодах, ягодах і винограду – на 41,9%.

Дослідження показують, що нинішня модель харчування населення України суттєво відрізняється не лише від середньоєвропейської моделі, але й від докризових рівнів нашої держави.

Наступним індикатором, який характеризує продовольчу безпеку держави є економічна доступність харчових продуктів – стабільна можливість придбання населенням основних харчових продуктів належної якості в кількості та асортименті, що необхідні для забезпечення раціонального харчування. Цей індикатор визначається як частка витрат на харчування в загальній сумі сукупних витрат домогосподарств.

В 2014 р. сукупні витрати домогосподарств становили 4048,9 грн. на місяць, що на 6,0% більше у порівнянні з попереднім роком. Із загальної суми домогосподарства витрачали на харчування 2101,4 грн. на місяць проти 1913,9 грн. у 2013 році. Таким чином, індикатор доступності продуктів харчування у минулому році становив 51,9% при його 60-ти відсотковому граничному критерії. В 2014 р. порівняно із 2010 р. відбулося збільшення ємності внутрішнього ринку по п'яти групам продовольства: молоко та молочні продукти – на 1,2%, яйця – на 0,5%, овочі та баштанні – на 6,7%, плоди, ягоди та виноград – на 2,1%, картоплі – на 2,5%. Позитивним є той факт, що у 2014 р. продовольчі потреби населення нашої країни задовольнялися, як правило, за рахунок продукції вітчизняного виробництва. Водночас, прослідковується висока імпортозалежність за такими групами продовольства, як олія рослинна всіх видів – 39,8%, плоди, ягоди та виноград – 38,1%. Варто зазначити, що імпортувалася, в основному, та продукція, яка в нашій країні не виробляється (тропічні фрукти, оливкова олія тощо). При цьому внутрішній попит на олію соняшникову повністю забезпечувався за рахунок власного виробництва.

Важливим напрямом державної економічної та соціальної політики є підвищення життєвого рівня населення, фінансова підтримка малозабезпечених громадян, виважена цінова політика щодо харчових продуктів. Забезпечення продовольчої безпеки країни потребує створення ефективного механізму інтеграції всіх сфер АПК; вдосконалення ринкової інфраструктури; ефективної системи державної підтримки та регулювання аграрного ринку; підвищення технічної оснащеності підприємств; стимулювання впровадження сучасних інноваційних технологій виробництва.

Література

1. Закон України “Про основи національної безпеки України” від 19.06.2003 р. № 964-IV (зі змін. та допов.). // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 14.

2. Указ Президента України від 8 червня 2012 року № 389/2012 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року “Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> / Офіційний сайт Інтернет-представництва Верховної Ради України.

3. Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України “Деякі питання продовольчої безпеки” № 1379 від 05.12.2007 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF>

4. Статистичний збірник “Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України” за 2014 р. // Державна служба статистики України: Під заг. кер. О.М. Прокопенка. – К.: – 2015. – 53 с.

5. Звіт про стан продовольчої безпеки України у 2013 році – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.me.gov.ua

Олександр Дудар, Роман Гевко

Тернопільський національний економічний університет

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ РІПАКУ

Зменшення світових запасів нафти вимагає пошуку її заміни, в першу чергу поновлюваними джерелами енергії, одним із яких є біодизель, котрий виробляється з насіння ріпаку.

Так, Європейська економічна комісія ухвалила про переведення до 2020р. 20% автотранспорту Європи на біопаливо [1]. В той же час, існує ряд проблем при вирощуванні ріпаку, зокрема виробництва з нього олії, екологічні проблеми при виробництві біодизеля, його транспортуванні та ін. [2, 3].

При підвищенні попиту на насіння ріпаку (дана культура є досить рентабельною) зростає потреба у посівних площах, а тому розорюються степи, вирубуються ліси, а також використовуються землі, які призначені для продовольчих культур, що загрожує продовольчій і екологічній безпекам планети.

Усі посівні площі в Україні складають близько 32 млн.га. При цьому, з урахуванням науково-обґрунтованих сівозмін максимальна площа під ріпак не може перевищувати 3 млн.га, тобто близько 10%. В той же час, під такою “важкою” для землі технічною культурою зайнято понад 20% посівних площ. Якщо після збирання ріпаку на 1 га не внести 150 кг азоту, 60 кг фосфору, 120-130 кг калію, то земля виснажується. Штучне підживлення та підвищення